

Από βραδύς είχαν φτάσει τα μαντάτα στη Βέροια. Όπου να 'ναι μπαίνει ο ελληνικός στρατός στην πόλη ελευθερωτής και νικηφόρος. "Έλληνες και Τούρκοι σε μεγάλη αναστάτωση, διλήμματα, φόβος και προσμονή. Τούρκοι φορτώνουν την πραιμάτεια τους και προσπαθούν να φύγουν. Ο Σιδηροδρομικός Σταθμός γεμίζει από απελπισμένους ανθρώπους που αφήνουν τα σπίτια όπου γεννήθηκαν και παίρνουν τους δρόμους της φυγής. Βεργιωτάδες φίλοι τους προσπαθούν να τους πείσουν ότι δεν κινδυνεύουν, πως δεν πρέπει να φύγουν. Τόσα χρόνια έζησαν μαζί, κι αν δημιουργούνταν εντάσεις δεν έφταιγε ο λαός. Αυτοί που ήταν ψηλά, που διοικούσαν, που αποφάσιζαν, που εφάρμοζαν, έφταιγαν.

Και τώρα το άπιαστο όνειρο για λευτεριά γίνεται σκληρή πραγματικότητα. Πρέπει να το αντιμετωπίσουν. Και το έκαναν. Ο καθένας με τον τρόπο του και για τους δικούς του λόγους.

Έλληνες και Τούρκοι Προύχοντες με τη συμμετοχή του Μητροπολίτη Καλλινίκου και του Τούρκου Δημάρχου Αλή Χαλίλ Βέη πραγματοποιούν σύσκεψη στη Μητρόπολη και αποφασίζουν να αλληλοπροστατευτούν. Να μην αλλάξει η πόλη, να μη γίνουν βανδαλισμοί και σφαγές, παρά μόνο να νιώσουν τον αέρα της λευτεριάς και να βοηθηθούν μεταξύ τους, όπως έμαθαν να κάνουν απ' τη μέρα που γεννήθηκαν. Όχι ότι δεν υπήρχαν ακραίες συμπεριφορές από την πλευρά των κατακτητών. Ήταν όμως περιορισμένες. Μόνο μετά την ατυχή κατάληξη της επανάστασης του 1878 είχαν χειροτερέψει τα πράγματα. Είχαν αγριέψει. Γι αυτό η ανάγκη για λευτεριά ήταν ακόμα πιο μεγάλη, όπως και οι ελπίδες που ποτέ δεν έσβησαν μα κρυφόκαιγαν και περνούσαν από γενιά σε γενιά στο μυαλό και την καρδιά τους. Έπρεπε όμως οι απλοί άνθρωποι να προστατέψουν τους φίλους και γείτονες. Οι δε προύχοντες την περιουσία τους και τα οφίσιά τους.

Έτσι η πόλη το αξέχαστο μεσημέρι της Τρίτης 16 Οκτωβρίου παραδίδεται αναίμακτα και κατόπιν συμφωνίας στα χέρια των Ελλήνων.

ΔΕΚΑ ΜΕΡΕΣ ΠΡΙΝ

Επτά ελληνικές μεραρχίες με περίπου 100.000 άντρες και αρχιστράτηγο το διάδοχο Κωνσταντίνο, ξεχύθηκαν στη Μακεδονία. Την 5η Οκτωβρίου ο ελληνικός στρατός ξεκίνησε τις επιχειρήσεις του, με την κατάληψη των τουρκικών συνοριακών φυλακίων, αντιμετωπίζοντας συνολικά μικρή αντίσταση.

Τα νέα διαδίδονται με ενθουσιασμό. Ο λαός ανυπομονεί και περιμένει ώρα την ώρα την απελευθέρωση. Ονειρεύονται την Ελληνική σημαία να κυματίζει στα σπίτια τους, περιμένουν και αισιοδοξούν

Η προέλαση του ελληνικού στρατού συνεχίζεται, αναγκάζοντας τους Τούρκους να εγκαταλείψουν τα υψώματα της Ελασσόνας (6 Οκτωβρίου) και να αμυνθούν στα στενά του Σαρανταπόρου.

Μετά από διήμερη μάχη στις 9 και 10 Οκτωβρίου και παρά τις πολλές απώλειες (182 νεκροί, περίπου 1.000 τραυματίες), ο ελληνικός στρατός κατάφερε να καταλάβει το Σαραντάπορο, αναγκάζοντας τους εχθρούς σε οπισθοχώρηση και άτακτη φυγή. Η πρώτη

σημαντική ελληνική νίκη είχε επιτευχθεί και ήταν ορόσημο, γιατί άνοιγε το δρόμο για την απελευθέρωση της Μακεδονίας. Οι Τούρκοι άρχισαν να υποχωρούν και οι Έλληνες να προελαύνουν: Κατερίνη, Γρεβενά, Σιάτιστα, Κοζάνη.

Ο αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος ήταν αποφασισμένος να προχωρήσει με το στρατό του βόρεια προς το Μοναστήρι, το οποίο έπρεπε κατά την άποψή του να καταλάβει για λόγους στρατηγικής. Την ίδια ώρα, οι Βούλγαροι συνέχιζαν την προέλασή τους προς τη Θεσσαλονίκη δείχνοντας πόσο τους ενδιέφερε η κατάκτησή της. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, βλέποντας πως η Ελλάδα κινδυνεύει να χάσει την πιο σημαντική πόλη της Μακεδονίας, διέταξε τον Κωνσταντίνο να αλλάξει πορεία και να προλάβει τους Βούλγαρους. Ο ελληνικός στρατός έπρεπε να μπει πρώτος στη Θεσσαλονίκη. Έτσι κατευθύνεται ανατολικά.

ΑΝΕΜΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΗΣ ΠΟΛΗ

Την Τρίτη 16 Οκτωβρίου ο ελληνικός στρατός είχε φτάσει στα υψώματα της Καστανιάς και στρατοπέδευσε εκεί, περιμένοντας πως και πως τη διαταγή να μπει στην πόλη.

Όπως περιγράφει ο Στράτος Κτεναβέας (στο βιβλίο του «Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος, μακεδονική εκστρατεία, Αθήναι, α.ε.ε., σελ 70-83). Σ.Σ αναδημοσίευση από το περιοδικό «Νιάουστα» 1986 τόμος Ε, τεύχη 35-36 από την ομιλία του Ιστορικού Γ.Χ. Χιονίδη στην Εληά με τη φροντίδα του Ροταριανού Ομίλου και τίτλο «Η απελευθέρωση της Βέροιας και της Νάουσας σύμφωνα με τις αφηγήσεις αυτοπτών μαρτύρων» σελ 56-60 και 108-117 αντίστοιχα)

«Οι άνδρες της Μεραρχίας μας εις τους καταυλισμούς των επεδίδοντο εις την καθαριότητα και την περιποίησην των. Τα μαγειρεία διετάχθησαν να παρασκευάσουν φαγητόν, εξαιρετικόν πλέον, αγελάδα στιφάδο, το οποίον είναι το εκλεκτότερον φαγί του στρατού». Σε άλλο σημείο περιγράφει την είσοδο του στρατού στην πόλη γράφοντας «Το απόγευμα της 16ης Οκτωβρίου η Μεραρχία ευρίσκεται κατηλισμένη έξω της πόλεως Βέροιας. Το ένα μετά το άλλο τα συντάγματα, συγκεντρούμενα, καταυλίζονται εις ορισθέν δι' έκαστον σημείον Το 8ον, κατελθόν πρώτον εις την πόλιν, εισέρχεται εις αυτήν. Το τρίτον τάγμα του συντάγματος αυτού προηγείται, ο ενδέκατος δε λόχος του Χρυσομάλλη, αναλαμβάνει την φρούρησιν της πόλεως. Πρώτος, προηγούμενος, εισήλθε ο 9ος λόχος του Λυμπεροπούλου. Ριφθείς κατ'ευθείαν από τα άνωθεν προ της πόλεως υψώματα, ευρέθη εντός αυτής, προς την Τουρκικήν συνοικίαν.

Εις την είσοδον της πόλεως, προ του ωρολογίου, το οποίον υψούται επό βάσεων αρχαίων τειχών, εις ύψος προφανώς υπέρ τα 20 μέτρα, έχουν συγκεντρωθεί Τούρκοι πρόκριτοι με τους χοντζάδες τους. Μας χαιρετούν, πλησιάζοντες τον λοχαγόν, εις τον οποίον προσπαθούν, δια των παρευρεθέντων χριστιανών, να εξηγήσουν ότι εδήλωσαν υποταγήν και είναι σύμφωνοι με τους χριστιανούς κατοίκους της πόλεως. Ένας τουρκομαθής στρατιώτης μας, συνεννοείται με τους Τούρκους, οι οποίοι, με εκδηλώσεις χαράς και ενθουσιασμού, μας υποδέχονται.

Μετ'ολίγον δε, όταν εισήλθεν ο Μέραρχος με το Επιτελείον του, ωδήγησαν αυτόν οι

πρόκριτοι εις το Διοικητήριον. Διερμηνεύοντος του Μητροπολίτου ηυχαρίστησεν ο Μέγαρχος τους μπέηδες και τους εβεβαίωσεν ότι πλήρης ασφάλεια θα επικρατήση, παν δε παράπτωμα, και το ελάχιστον, να το καταγγέλουν και ας είναι βέβαιοι ότι η τιμωρία θα είναι αυστηρά.

Αι χανούμισσαι, κατά την συγκέντρωσιν εις την αρχήν της πόλεως των στρατιωτών μας, δειλά, με πάσαν προφύλαξιν, κυττούν από τα δικτυωτά παράθυρα τους απίστους, οι οποίοι με τον θόρυβόν τους τας απέσπασαν από τα θέλητρα της ησυχίας των. Μόλις αντιλαμβάνονται τους απίστους να προσέχουν, αποσύρονται, αποκρύπτονται.

Ανησυχούν τα τουρκικά ουρί προφανώς περί της τύχης των. Αλλά ταχέως επείσθησαν περί της ασφαλείας των.

Οι στρατιώται είναι ανυπόμονοι να μάθουν αν θα βρουν φαγή (?) Μόνον νερό δεν εζητούσαν οι στρατιώται, διότι είχαν πλέον χορτάσει εις τα πέριξ της πόλεως. Έτρεχαν πλούσια νερά από όλας τας διευθύνσεις (?) Τα άφθονα και γευστικά νερά αυτά επότιζον και εγονιμοποιούν το έδαφος της πόλεως, η οποία περιεκλείετο από πλουσίαν φυτείαν» Στη συνέχεια περιγράφει την πείνα των στρατιωτών και την αγωνία, αν τα τρόφιμα και άλλα προϊόντα που είχαν ανάγκη και πωλούνταν στα μαγαζιά της Βέροιας, θα έφταναν για όλους, καθώς «είχαν δε και την ημέραν αυτήν, τοσαύτην πείναν, ώστε πολλοί έπεφταν στο δρόμο εξ αδυναμίας να βαδίσουν. Οι περισσότεροι επρόφθασαν και έκαναν γενναίας προμηθείας, εις τροφάς και ποτά. Ψωμί δε και άλλα τρόφιμα επρομήθευον και τα σπίτια τα χριστιανικά, αλλά και τα εβραϊκά και τα τουρκικά, μη δεχόμενα πληρωμήν».

Συνθέτοντας τις περιγραφές των τεσσάρων αυτοπτών μαρτύρων (Θόδωρος Πάγκαλος, Στράτος Κτεναβέας, Σπύρος Μελάς και Κωνσταντίνος Λιναρδάτος), αναφέρει ο Γ.Χ.

Χιονίδης στην ομιλία του « όταν λοιπόν μπήκε στην πόλη ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός, ο ανήσυχος και ζωντανός ίλαρχος Μάνος, που το ίδιο έκαμε και σε άλλες πόλεις, όλος ο λαός τον υποδέχτηκε, ενώ πολλοί Βεροιώτες είχαν βγει προς τις δυτικές εισόδους της πόλεως για να προϋπαντήσουν τους απελευθερωτές. Οι

Έλληνες, βέβαια, παραληρούσαν από χαρά, πετούσαν τα φέσια τους και έκλαιγαν, ψάλλοντας ή αναφωνώντας «Χριστός Ανέστη»!!, όμως δεν υστερούσαν, με δηλώσεις υποταγής, και οι Τούρκοι κάτοικοι της πόλεως, ιδιαίτερα οι προύχοντες (μπέηδες) και ο εβραϊκός πληθυσμός, άσχετα ποια ήσαν τα αληθινά συναισθήματά τους, που τα φώλιαζαν κρυφά στις καρδιές τους».

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΑΝΑΙΜΑΚΤΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ

Στο σημείο αυτό ας δούμε πως περιγράφει αυτολεξεί την κατάσταση ο Σπύρος Μελάς στο βιβλίο του «Οι πόλεμοι 1912-1913», (Αθήνα, 1958, σελ. 127-134), στο οποίο αναφέρεται εκτενώς στα συναισθήματα, αλλά και στις συμπεριφορές που υιοθετούν οι άνθρωποι μπροστά στο φόβο απώλειας της ζωής ή της περιουσίας των.

«Όσο προχωρούσαμε ύστερα πάνω στο μαϊανδρο της κατηφορίας για την πολιτεία, πρόβαλαν μια-μια οι λεπτομέρειές της, οι γελαστοί μπαξέδες των αρχοντικών σπιτιών, τα τζαμά της, το δάσος των μιναρέδων, που τους συναγωνιζότανε στο ύψος με το

καμπαναριό της η Ελληνική μητρόπολη, με τ? άσπρα τόξα της γεμάτα γαλάζιο ουρανό, τ? άφθονα κρεμάμενα νερά, οι άπειροι μικροί καταρράκτες, που ο ευχάριστος σάλαγός τους ακουγότανε από μακριά, τα γεμάτα μυστήριο καφάσια, όταν μπαίναμε στην πολιτεία, τόσα και τόσα ζευγάρια τρυφερά μάτια, που κάτω από τη μυστική γοητεία τους οι άντρες πήραν το πιο αρειμάνιο ύφος, οι σαλπικτές ανακάλυψαν το πιο φαιδρό εμβατήριο, τ? άλογα το πιο περήφανο βήμα και τη φάλαγγα ολάκερη συνεπήρε το ηδονικό ανατρίχιασμα του θριάμβου.

Από τα μπαλκόνια οι Ελληνίδες δακρυσμένες, μας έραιναν με λουλούδια, με κοφέτα, με ρύζι, σα γαμπρούς, και οι άντρες μαζεμένοι εδώ κι εκεί, στα σταυροδρόμια, έσκιζαν τα φέσια τους και ζητωκραύγαζαν. Η κεφαλή της φάλαγγας με τον Αρχιστράτηγο Διάδοχο, τους πρίγκιπες και τους αξιωματικούς του επιτελείου, ξεσήκωνε φρενιασμένη θύελλα ενθουσιασμού. Φιλούσαν τις μπότες τους, τ? άλογά τους, ό,τι μπορούσαν να ζυγώσουν. Οι πρίγκιπες κι οι αξιωματικοί του επιτελείου για να δείξουν τη χαρά τους, αντί για λοφία είχανε βάλει στα πηλήκιά τους κάτι κίτρινα αγριολούλουδα, που είχανε κόψει στο πεδίο των επιχειρήσεων.

Αν εξαιρούσε κανείς αυτά όλα, η Βέροια είχε τη συνηθισμένη καθημερινή της όψη. Έμεινε σχεδόν ανέγγιχτη, γιατί δε μεσολάβησε πολύς χρόνος από τη στιγμή πούφυγε ο τούρκικος στρατός ώσπου μπήκε ο δικός μας. Όταν έφτανε ο Μάνος, κατά τις οχτώ, στην πλατεία του Διοικητηρίου, όπου τον πρόσμεναν συνταγμένοι σαν στρατιώτες, ο Μητροπολίτης, οι Έλληνες πρόκριτοι και οι Τούρκοι μπέηδες, ακουγόντανε ακόμα τα σφυρίγματα του τραίνου, πούφευγε με το τελευταίο τούρκικο τάγμα? Οι πλούσιοι μπέηδες, από το άλλο μέρος, ήτανε τύποι μάλλον διεθνείς, όπως όλοι όσοι αισθάνονται βαριά την τσέπη τους. Το συμφέρον αυτό, μονάχα, κανόνιζε κάθε φορά τα δημόσια φρονήματα και τα πολιτικά αισθήματά τους.

Οι μπέηδες, λοιπόν, με τη λεπτή εκείνη όσφρηση που έχουν σ? αυτές τις περιστάσεις οι όμοιοί τους, είχανε νιώσει από μέρες τη θέση των πραγμάτων και, καθώς είχανε διδαχτεί πολλά από όσα είχανε φυγε ο τούρκικος στρατός, είχανε πετύχει να καταπραΰνουν τον ερεθισμό και να προλάβουν αντεκδίκηση εναντίον των χριστιανών που το άφευκτο αποτέλεσμά τους θα ήτανε μια εξέγερση αντίρροπη των χριστιανών, μόλις ο ελληνικός στρατός θα παρουσιαζότανε μπροστά στην πόλη. Και τα έξοδα θα τα πλήρωναν αυτοί. Την πολιτική τους, οι μπέηδες της Βέροιας, συμπλήρωσαν με άμεση συνεννόηση με τους Έλληνες πρόκριτους, που τους εξομολογήθηκαν ότι, αν εξασφαλιζότανε η περιουσία τους, αδιαφορούσαν τέλεια αν οι οφειλέτες τους θα πιάνονταν στο εξής από τους χωροφύλακες του Σουλτάνου Μωάμεθ του Ε? ή του Βασιλιά Γεωργίου του Α?. Και τους παρακάλεσαν να εξαντλήσουν αυτοί την επιρροή τους στον ελληνικό πληθυσμό. Κι έτσι λείψανε όλα τα δυσάρεστα μιας ξαφνικής αλλαξοκυριαρχίας, οι φόνοι, οι εμπρησμοί κι οι διαρπαγές. Ο Τούρκικος όχλος, άλλωστε, άμα δεν του υποδαυλίσεις τον θρησκευτικό του φανατισμό, άμα δεν τον ερεθίσεις, είναι πρόθυμος να δέχεται και τα πια φοβερά περιστατικά με φιλοσοφική απάθεια. Γιατί νιώθει το Θεό πατέρα του κακού, όπως ακριβώς και του αγαθού. Από το άλλο μέρος, όσο του αρέσει να επιβάλλει τη δύναμή του και τη θέλησή

του, άλλο τόσο ξέρει να σέβεται και να υπομένει καρτερικά τη δύναμη του άλλου. Ο Τούρκος, νικημένος, είναι ο πιο πειθήνιος άνθρωπος. Η ηθική, παθητική και σιωπηλή αντίδραση εναντίον της βίας του νικητή, που θέλει συνείδηση κάπως αναπτυσσόμενη, του είναι άγνωστη. Οι μόνοι άνθρωποι, που η πολιτική των μπέηδων δεν κατάφερε να κερδίσει καθόλου, ήταν οι νοικοκυραίοι, που αποτελούσαν τη μεσαία τάξη, αυτή που σ? όλες τις χώρες είναι ? και θα είναι επί πολλούς αιώνες, για πάντα ίσως ? ανεξάντλητη εστία εθνικού αισθήματος.

Ενώ οι ακτήμονες του όχλου, μαζεμένοι στα πεζοδρόμια ή στα σταυροδρόμια, μας βλέπανε να παρελαύνουμε με την απλή περιέργεια θεατών ταινίας κινηματογράφου. Οι μικρονοικοκυραίοι, αφού φρόντισαν να κλείσουν τα μαγαζιά τους για καλό και για κακό, μας ρίχνανε, πίσω από τα θολά τζάμια των μικρών καφενείων, ματιές γεμάτες από δύσκολα συγκρατούμενο μίσος».

(?) «Πήραμε τον δρόμο για τον τούρκικο στρατώνα, κτίριο απλόχωρο σε σχήμα κεφαλαίου Πι, πάνω σε ύψωμα που επιτηρούσε όλη την πολιτεία. Βρήκαμε υλικό στρατωνισμού, κουβέρτες, όπλα, χάρτες επιτελικούς, σχέδια έργων αμυντικών της Κωνσταντινούπολης, ένα σωρό πράγματα που οι Τούρκοι, πάνω στο σάσισμα της φυγής, είχαν ανακατέψει με τον πιο περίεργο τρόπο. Το επιτελείο έπιασε τη μια πτέρυγα, το προσωπικό των γραφιάδων, ιπποκόμων και υπηρετών την άλλη. Και τα συντάγματα καταυλιστήκανε σ? ένα μεγάλο χώρο πίσω από τους στρατώνες, που ίσκιωναν μεγάλα δέντρα και όπου τρέχανε δροσάτες, πλήθος νεροσυρμές».

(?) «Στο μεταξύ, πολλοί από τους αξιωματικούς και τους υπαξιωματικούς, ηγεμονικά φιλοξενούμενοι από τους Έλληνες της Βέροιας, είχανε παραδοθεί στην απόλαυση σπιτίσιων καλομαγειρεμένων φαγιών που είχανε τόσο επιθυμήσει, ενώ οι οικοδεσπότες, οι γυναίκες και τα κορίτσια τους, με φούστες «αντραβέ», που συναγωνίζονταν σε κομψότητα τις παριζιάνικες, και πρόσωπα που άστραφταν από χαρά, σερβίριζαν όρθιοι ? κατά το παλιό μακεδονικό έθιμο ? τους απρόοπτους κι αγαπημένους ξένους».

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ

Το κλείσιμο των μαγαζιών και το φόβο της άγνωστης εξέλιξης, περιγράφει, εκ των έσω αυτή τη φορά, ο πρώην Δήμαρχος Βέροιας Αναστάσιος Καρατζόγλου και συγκαταλέγεται στο προσωπικό του αρχείο, το οποίο δώρισε και βρίσκεται τώρα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (δημοσίευμα στην Βέροια 1992 τεύχος 1000 σελ.2, από τον γνωστό δικηγόρο και άνθρωπο με συγγραφικές ανησυχίες Γιώργο Λιόλιο, που το αντέγραψε και το έδωσε στην εφημερίδα μας)

« Ήταν ημέρα Τρίτη 16 Οκτωβρίου 1912. Καθ'όλας τα δυο προηγουμένες ημέρας, ακούγαμε τα κανόνια της μάχης στα υψώματα της Καστανιάς και της περιοχής του βρωμοπήγαδου. Ο κόσμος όλος (Έλληνες, Τούρκοι, Εβραίοι, Βλάχοι, Αραπάδες), ήταν μουδιασμένος. Όλοι είμασταν κλεισμένοι στα σπίτια μας. Η αγορά κλειστή. Πολύ ταραγμένη η ατμόσφαιρα, ιδία την Δευτέραν 15 Οκτωβρίου, στην πόλη μας. Από πολύ

καιρό το κόμμα των Νεοτούρκων με διάφορα μέσα και τεχνάσματα μεγάλωνε το μίσος των Τούρκων (των εχόντων τάσεις δι' εγκλήματα και πλιατσικολογήματα) κατά των χριστιανών και προπαρασκεύαζε με άτακτα στοιχεία μια γενική σφαγή των γκισαούρηδων. Γι' αυτό επεκράτει τώρα στην πόλη μας ο τρόμος και η αγωνία. Εκορυφώθη δε η τρομάρα αυτή όταν διεδόθη ότι όλοι οι Τούρκοι πρόκριτοι φεύγουν με τις οικογένειές τους προς τον Σιδηροδρομικόν Σταθμόν με στόχο την Θεσσαλονίκην δια περισσοτέραν ασφάλειαν» Και συνεχίζει περιγράφοντας την πρωτοβουλία του Δημάρχου, του Μητροπολίτου και Ελλήνων προκρίτων, να μεταβούν στο Σταθμό και να πείσουν τους Τούρκους να επιστρέψουν στην πόλη. Μάλιστα για να τους κάνουν να νιώσουν περισσότεροι ασφάλεια τους φιλοξένησαν το κρίσιμο βράδυ στα σπίτια τους.

« Ημεείς στο σπίτι μας εφιλοξενήσαμε την οικογένεια του Μαμούτ Εφέντη Χατζηπάσιου, τότε ιδιοκτήτου τσιφλικιού Ασωμάτων, που κάθονταν στη σημερινή οδό Κανάρη, παρακάτω αριστερά από το Κονάκι, κατοικία του Δημάρχου Βέροιας Χαλίλ Αλή Βέη». Δημιούργησαν ακόμα και μια μεικτή πολιτοφυλακή για να ελέγχει τους δρόμους της Βέροιας.

Ξημέρωσε η Τρίτη και ο Καρατζόγλου πιτσιρικάς τότε 12-13 χρονών μαζί με φίλους του ανέβηκαν στο παλιό καμπαναριό της εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου και παρακολουθούσαν τα στρατεύματα που βρίσκονταν γύρω από τους στρατώνες, όταν είδαν να έρχονται ιππείς να κατεβαίνουν από την περιοχή του Προμηθέα, για να αξιολογήσουν την επικρατούσα κατάσταση, πριν μπει ο Ελληνικός Στρατός στην πόλη.

Σε λίγο οι αρχές της πόλης ύψωσαν τη λευκή σημαία στον πύργο του ρολογιού και εν συνεχεία παρέδωσαν την πόλη στον λοχαγό του ιππικού Μάνον που μπήκε πρώτος. (τη λευκή σημαία γράφει πως τη βρήκε το 1951, όταν ήταν Δήμαρχος, μέσα στα ιστορικά κειμήλια του Μητροπολίτου Εδέσσης Κύρου Διονύσου και την παρέδωσε στο Δήμο Βέροιας). Δεν διαφέρει περιγραφή του Βεροιώτη Καρατζόγλου με των υπολοίπων για τους πανηγυρισμούς και την υποδοχή που έγινε στους ελευθερωτές. Αναφέρει όμως με λεπτομέρειες τι έγινε κατά την παράδοση της πόλης.

« Το σπίτι μας που ήταν επί της γωνίας Κεντρικής- Περικλέους και Αντ. Καμάρα και που κατεδαφίστηκε για την εφαρμογή του σχεδίου πόλεως, εχρησιμοποιείτο το 1912 για Δημαρχείο Βεροίας. Από τον ξύλινο εξώστη του Δημαρχείου τούτου, επί της οδού Κεντρικής, ομίλησαν -επί τη απελευθέρωσει- προς τα εορτάζοντα και πανηγυρίζοντα πλήθη, ο ιατρός Νίκος Αντωνιάδης και ο Δήμαρχος Χαλίλ Αλή Βέης με σπασμένα ελληνικά».

Την επόμενη δε ημέρα μετά την πανηγυρική Θεία Λειτουργία ο διάδοχος Κωνσταντίνος φιλοξενήθηκε στο σπίτι του Ιωάννη Σακελλαρίδη στην περιοχή του Αγ. Ιωάννου. Μετά από δυο ημέρες, σύμφωνα με όσα γράφει ο Καρατζόγλου, έφτασε στη Βέροια και ο Βασιλιάς Γεώργιος και εγκαταστάθηκε στο νεόδμητο σπίτι του Αναστασίου Καμπίτογλου, εμπόρου αποικιακών, εκεί που κατασκευάστηκε και λειτούργησε αργότερα το Ξενοδοχείο «Βασίλισσα Βεργίνα», και παρέμεινε εκεί μέχρι την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης. Συμπερασματικά οι διηγήσεις των αυτοπτών μαρτύρων συγκλίνουν σε πολλά σημεία ως

προς την περιγραφή των συμβάντων την ημέρα της απελευθέρωσης, ενώ συμπληρώνει η μία την άλλη προσθέτοντας λεπτομέρειες ή μικρά στιγμιότυπα.

Διαφορετική άποψη έχουν μόνο ως προς τη στάση που ετοίμαζαν οι στρατιώτες λόγω της μεγάλης πείνας και την οποία κατάφερε ο διάδοχος Κωνσταντίνος να αποσοβήσει, καθώς άλλοι αρνούνται ότι υπήρξε, ενώ άλλοι επιμένουν στο συμβάν, καταγράφοντας λεπτομέρειες όπως, ότι ο Κωνσταντίνος μόλις έμαθε την απόφαση των στρατιωτών (όπως αναφέρει ο Βιλτ. Δουσμάνης στο βιβλίο του Απομνημονεύματα. Ιστορικά σελίδες, τας οποίας έζησα»), τους εξήγησε ότι δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα καταλήγοντας να πει «Να εκεί πέρα είναι η Θεσσαλονίκη, πηγαίνετε κει να εύρετε ψωμί»!

Παραμένει όμως αδιαμφισβήτητο το γεγονός της πείνας, της έλλειψης καπνού και ειδών καθαριότητας στο στράτευμα. Γι' αυτό και κατέκλυσαν τα καταστήματα της πόλης μόλις εισήλθαν σ' αυτήν, προσπαθώντας να προλάβουν να κάνουν τις προμήθειές τους πριν τελειώσουν. Ατέλειωτες ουρές σχηματίστηκαν μπροστά στα μαγαζιά που παρέμειναν ανοιχτά μέχρι να ξεπουλήσουν, ενώ παρά τις προειδοποιήσεις για αποφυγή πλιάτσικου, όταν εμφανίστηκαν τα πρώτα κρούσματα οι τιμωρία ήταν παραδειγματική και απέτρεψε οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια αυτού του είδους.

Την επόμενη ημέρα αφού έγινε πανηγυρική Θεία Λειτουργία στο Μητροπολιτικό Ναό, με την παρουσία του Διαδόχου, όλων των τοπικών αρχών, ακόμα και μουσουλμάνων αξιωματικών και πολιτών, ο ελληνικός στρατός αναχώρησε από την πόλη κατευθυνόμενος προς τη Νάουσα και τα Γιαννιτσά.

Ύστερα λοιπόν από την απελευθέρωση της πόλης, η ζωή μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών φυλών και θρησκευμάτων συνεχίστηκε κανονικά και συμβίωναν ειρηνικά μέχρι το 1922, όταν ακολούθησε η ανταλλαγή των πληθυσμών.

Μεταξύ δε 1914-18 στην πόλη δημιουργήθηκε στρατιωτικός καταυλισμός με την παρουσία Γάλλων κυρίως και Άγγλων στρατιωτών και ταυτόχρονα στήθηκε νοσοκομείο από τον Ερυθρό Σταυρό, προκειμένου να νοσηλεύονται οι τραυματίες πολέμου, δεδομένου ότι οι βαλκανικοί πόλεμοι συνεχίστηκαν, αλλά και ασθενείς, καθώς φυματίωση και ελονοσία θέρριζαν.

πηγή: Αρχείο εφημερίδας "Βέροια" - Συντάκτης Νικολέτα Φλιάταρη